

MINIMÁLNE KOMPETENCIE, AKO PREŽIŤ V DIGITÁLNO M SVETE

Základné návody pre uľahčenie, ako prežiť v digitálnom svete

Svet digitálnych technológií vnímame ako jeden zo spôsobov, ako **uľahčiť život** človeka. Vďaka digitálnym technológiám sme lepšie informovaní (niekedy aj dezorientovaní), vieme, čo sa na Slovensku i vo svete deje. Žijeme v modernom svete, no **musíme dbať** na to, ako sa v online priestore správame, ako ho využívame, ako sa staráme o našu bezpečnosť, bezpečnosť ostatných a rešpektujeme súkromie.

Digitálne technológie, informačno - komunikačné technológie, dezinformácia, spam a ďalšie sú **slová, s ktorými sa pravidelne stretávame pri využívaní online priestoru**. Poznáme ich význam? Pre uľahčenie vstupu do digitálneho sveta uvádzame iba pár tých najdôležitejších. Podrobnejší výklad uvádza slovník digitálnej inteligencie, ktorý nájdete na webstránkach digiQ: www.digiq.sk/slovník

Digitálne technológie sú technické zariadenia ako počítač, smartfón, tablet, smart hodinky, prehrávač hudby, ktoré nás sprevádzajú každodenným životom, sú všade okolo nás.

Informačno - komunikačné technológie sú systémy, ktoré umožňujú elektronicky zaznamenávať, uchovávať, vyhľadávať, spracovávať, prenášať a šíriť informácie.

Netiketa je súbor pravidiel správania sa na internete.

Online priestor zahŕňa všetky aplikácie, webové stránky, sociálne siete, aj akékoľvek formy komunikácie, na ktoré potrebujeme pripojenie na internet.

Kritické myslenie je myslenie do hĺbky o informáciách, ktoré človek získava rôznymi spôsobmi. Taktiež to znamená, že pri premýšľaní o nejakom probléme nikdy nie sme na konci a môžeme sa stále vracieť a odhaľovať nový pohľad na daný problém. Kritické myslenie sa aktivuje najmä pri posudzovaní pravdivosti výrokov iných ľudí, pri rozhodovaní o ich pravdivosti, pri posudzovaní konania iných.

Dezinformácia je zámerne vytvorená skreslená alebo chybná informácia, ktorá chce mýliť alebo zavádzať adresáta. Dezinformácia vedie k nesprávnym záverom alebo rozhodnutiam.

Hoax je poplašná správa, ktorá sa šíri v online priestore a vyzýva k ďalšiemu zdieľaniu, alebo preposlaniu ďalším ľuďom.

Spam je nevyžiadaná a hromadne rozosielaná správa prakticky rovnakého obsahu. Ide o zneužívanie elektronickej komunikácie, najmä e-mailu. Zväčša je používaný ako reklama.

Počítač, notebook, smartfón, ale aj inteligentné televízory a mediálne prehrávače **sú našimi pomocníkmi**, uľahčujú nám život, prinášajú užitočné informácie a zábavu. Ponúkajú nám rýchly prístup na internet. Jedným kliknutím na internete sa vieme preniesť z jednej strany zemegule na druhú.

Avšak **v online svete** striehne aj veľké **množstvo nástrah** a nebezpečenstiev.

Je dôležité si uvedomiť, že svet digitálnych technológií sa vyvíja a neustále bude vyvíjať, **je iba na nás ako ho príjmem**, ako sa s novými technológiami, dokážeme popasovať. Preto je dôležité, aby sme sa vzdelávali a nebáli využívať to dobré, čo prinášajú.

Otvorte na svojom mobile fotoaparát. Namierte snímač na kód vpravo, akoby ste ho chceli odfoťiť, ale nestláčajte spúšť. Na obrazovke sa objaví odkaz na stránku - kliknite naň a prečítajte si o ďalších pojmoch súvisiacich s témou.

« **Čo môžeme urobiť preto, aby
sme sa pohybovali bezpečne aj
v online priestore?** »

Naučiť sa **DODRŽAŤ** pravidlá:

D Dobre poznať jeho **výhody a ohrozenia**.

O **Orientovať sa v informáciách**, technológiách.

D Dodržiavať pravidla **slušného správania**.

R Reagovať s rozumom, **kriticky myslieť**.

Ž Že **všetko, čo zverejníme**, zanecháva svoju **stopu** v online svete.

A Ako aj nezabúdať, že **na druhej strane počítača**, kam adresujeme svoje slová, **je človek**.

T Technológie sú **dobрым pomocníkom**, ale **zlým pánom v rukách podvodníkov**.

Digitálne technológie majú **veľa pozitív.**

Pomáhajú vzdelávať sa. Výborná jednoduchá aplikácia na učenie či zlepšenie jazykových zručností je <https://cs.duolingo.com>.

Uľahčujú život sprístupnením rôznych aj bezplatných aplikácií pre mobilný telefón (služba Google Play alebo App store), kde si môžete stiahnuť krokomer, poznávanie rastlín, či podcasty, denne cvičenia pre zdravý chrbát, jogu a pod.

Spájajú ľudí s rovnakými záujmami, napr. <https://recepty.aktuality.sk/> ak ste registrovaní na FB - je možnosť zapojiť sa do záujmových skupín ako napr.: ŽIVOT PO 60tke, Recepty a rady starých mám na nezaplatenie alebo <https://varecha.pravda.sk>.

Zabávajú prostredníctvom hier, filmov, hudby, podcastov. Web stránka <https://podmaz.sk> uvádza množstvo podcastov od vzdelávania až po cestovanie.

Vytvárajú priestor pre komunikáciu, diskusiu, šírenie informácií prostredníctvom FB, instagramu a iných platforiem.

Zlepšujú kreativitu a kritické myslenie, využívaním digitálnych technológií získavate príležitosť **spojiť sa s inými ľuďmi**, zapojiť sa do komunitného života, ale zároveň si **otvárate bránu do súkromia.**

Preto si musíme uvedomiť, že digitálne technológie sú aj **príležitosťou pre podvodníkov**, ktorí zneužívajú dôveru, nepozornosť užívateľov.

Medzi **najčastejšie** podvody, s ktorými sa môžete stretnúť patria podvody a kampane **na sociálnych sieťach**. Väčšinou lákajú ľudí na získanie finančnej odmeny, či akúkoľvek sociálnu výpomoc napr. pomoc chorým ľuďom, deťom v detských domovoch.

Ako to robia?

1. Prostredníctvom **falošných kampaní** sa podvodníci **vydávajú za vašu banku** a žiadajú od vás prístup k osobným údajom, či zaplateniu rôznych poplatkov.
2. Vytvorením **falošných profilov** na sociálnych sieťach.
3. **Lákaním na nákup** rôznych produktov za zvýhodnené ceny, vytváraním internetových bazárov **za účelom získať údaje z platobnej karty**.

“Na nemenovanom inzertnom portáli som predávala mobilný telefón. Ozval sa mi muž, ktorý prejavil okamžitý záujem. Ponúkol sa, že mi pošle kuriérsku spoločnosť, cez ktorú za mobil aj okamžite zaplatí a tovar mu doručia. Aby mi však mohli peniaze odovzdať, mala som vyplniť údaje k mojej platobnej karte cez zaslaný odkaz na webovú stránku spoločnosti. Údaje som vyplnila. Bol to však veľký omyl. Internetová stránka bola falošná, nepatrila kuriérskej spoločnosti a z účtu mi za okamih odišlo 1000 eur. Kartú som si dala rýchlo zablokovať, no o peniaze som už prišla.”

Zuzana, VR

4. Podvodnými **ponukami výhodného investovania**.
5. Vydávaním sa za **policajta**, ktorému musíte zaplatiť **pokutu**.
6. Falošnými stránkami, ktoré **napodobňujú internet banking vašej banky** a žiadajú o potvrdenie vašich údajov v banke, čím získavajú prístup k vašim osobným kódom a heslám do vášho bankového konta.
7. Podvodnými **telefonátmi** od podozrivých ľudí **vydávajúcich sa za zamestnancov** banky, energetických, vodárenských a plynárenských spoločností.
8. Podozrivými **telefonátmi**, kde vám lekár, zamestnanec nemocnice, policajt **oznamujú nehodu blízkej osoby** (vnuka, vnučky, syna, dcéry, blízkeho príbuzného).
9. **Zoznamovacími** podvodmi cez aplikácie, web stránky, či sociálne siete.

Aby ste chránili svoje súkromie a nenechali sa nachytať, mali by ste dodržiavať niekoľko **základných bezpečnostných pravidiel** pre využívanie moderných technológií a online služieb, ktoré poskytuje internet (ako napr. e-mail, sociálne siete, videohovory a mnohé ďalšie):

1. Dbajte na bezpečnosť. Internet je **verejný priestor**, musíme si uvedomiť, že v online priestore sa pohybujú ľudia, spoločnosti, ktoré **nemusia** mať **čisté úmysly**. A skôr, či neskôr sa môžete stať obeťami týchto jednotlivcov alebo skupín. **Neklikajte na neznáme odkazy.** **Nezverejňujte** osobné ani citlivé **informácie, fotografie** svojich vnúcat. Kontrolujte prítomnosť SSL certifikátu, ktorý vyzerá takto: <https://> alebo .

2. Uvedomte si, že **pohybom v online priestore zanechávate svoju stopu**. Čokoľvek, čo zverejníte v online priestore, aj keď ste to už medzičasom vymazali, ostáva niekde alebo u niekoho uložené, kto to môže zatiaľ zdieľať, vytlačiť, alebo niekde nahráť.

3. Komunikujte na sociálnych sieťach **s ľuďmi, ktorých poznáte**, máte ich za priateľov ideálne **aj osobne**. Pri potvrdzovaní žiadostí o priateľstvo si **preverte profily**, od ktorých vám žiadosti prišli (dávajte si pozor na vymyslené účty alebo osoby, ktoré sa vydávajú za niekoho iného – vždy je čas opýtať sa kamarátov alebo niekoho z rodiny, kto má prehľad).

4. Nezabúdajte, že **všetko je na predaj, vrátane informácií, ktoré zdieľate**. Na každom používateľovi sa dá zarobiť. **Databázy sa bežne predávajú ako tovar**, nestaňte sa aj vy tovarom.

5. Chráňte sa – **heslo je jedinečný identifikačný údaj** – niečo ako číslo občianskeho preukazu, tiež ho nezverejňujete všade a dbáte o jeho bezpečnosť. **Nezdieľajte svoje heslo s nikým**. Majte ho bezpečne uložené a ak ho máte bezpečne napísané vo svojom zošítku, nikdy ho neberte mimo svojej domácnosti.

6. Dodržiavajte **pravidlá slušného správania, netiketu** v online priestore a **rešpektujte práva ostatných**.

7. Overujte si poskytované **informácie, zdroje**, buďte ostražití pri príliš lákavých ponukách. Keď znie **niečo priveľmi dobre, radšej to preverte skôr**, ako sa stanete obeťou podvodu. Pri správach od bánk, pošty a rôznych iných inštitúcií si hneď preverte, či je odosielateľ naozaj ten, za koho sa vydáva: číslo alebo e-mail môže byť falošný. **Nevolajte na čísla a neklikajte na odkazy** uvedené v pofiderných emailoch/správach. Keď si nie ste istí, **požiadajte o pomoc**, opýtajte sa známeho.

8. Aktualizujte systém aplikácií – operačný systém, softvéry alebo aplikácie sú pravidelne aktualizované, **aby boli ešte bezpečnejšie**. Vývojári sa neustále snažia zvyšovať bezpečnosť a **každá nová verzia aplikácie**, ktorú si nainštalujete s aktualizáciou teda **obsahuje viac bezpečnostných prvkov**. Preto je dôležité aktualizovať operačný systém a jednotlivé softvéry na počítači a smartfóne. **V správach o aktualizácii vždy nájdete súhrn**, čo vývojári pridali nové a aké chyby opravili, aké zmeny nastali vo fungovaní a vzhľade aplikácie alebo operačného systému.

9. Sledujte trendy – opýtajte sa svojich detí, vnukov/vnučiek, **rozprávajte sa, čo je nové vo svete technológií**, počúvajte ich, aby ste boli v obraze, prípadne majte kamarátov na telefóne, ktorí vedia poradiť.

10. Berte veci s humorom. Ak vás aj niečo na sociálnych sieťach nahnevá, radšej **reagujte s odstupom času** a s pokojom vysvetlite, čo chcete povedať. Svojím hnevom, alebo výsmechom len prispievate k negatívnej komunikácii okolo seba.

digiQ

